

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри  
туризму.

Протокол № 9 від 11. 01. 2016 р.

**Програма**  
**навчальної дисципліни**  
**"Регіональна політика інтеграційного розвитку ЄС"**  
для студентів усіх спеціальностей  
усіх форм навчання

**Укладачі:** д.е.н., доц. Сущенко О.А.

---

Відповідальний за випуск  
зав. каф. туризму, д.е.н., доц. \_\_\_\_\_ Сущенко О.А.

**ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016**

# 1. Вступ

Пропонований курс охоплює проблеми формування, розвитку та реалізації регіональної політики відповідно до інтеграційного розвитку Європейського Союзу та перспектив його розширення на сучасному етапі.

Важливе місце в структурі курсу займають інституційні аспекти проведення регіональної політики ЄС відповідно до специфіки її пріоритетних регіонів та районів, фінансовий інструментарій та механізми проведення регіональної політики, транскордонне співробітництво країн у рамках утворення єврорегіонів. Курс також актуальний в контексті пошуку (чи утвердження) Україною своєї європейської ідентичності і з'ясування перспектив європейської інтеграції України.

**Метою** викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів компетентностей щодо аналізу, оцінки і особливостей регіональної політики інтеграційного розвитку ЄС, основних програм європейської територіальної співпраці, пріоритетних об'єктів підтримки і фінансування.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

розуміти сутність, види та механізми реалізації регіональної політики інтеграційного розвитку ЄС;

ознайомитись з основними Програмами міжрегіонального та транскордонного співробітництва ЄС;

оволодіти системою знань та умінь з практичної реалізації механізмів регіонального розвитку та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів підприємства на наднаціональному, державному, регіональному та бізнесовому рівнях.

**Об'єктом** навчальної дисципліни є процес інтеграційного розвитку Європейського Союзу.

**Предметом** навчальної дисципліни є регіональна політика інтеграційного розвитку ЄС.

**Пререквізити**: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як:

"Макроекономіка", «Міжнародна економіка».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

**знати:**

понятійний та категорійний апарат у сфері європейської інтеграції;  
процес становлення та механізми функціонування регіональної політики інтеграційного розвитку ЄС;

сутність поняття регіон, основні цілі і принципи регіональної політики ЄС;

критерії виділення пріоритетних регіонів та районів;

критерії класифікації регіонів ЄС відповідно до NUTS;

сучасні фінансові механізми регіональної політики;

інструментарій проведення та засоби координації регіональної політики ЄС;

специфіку проведення регіональної політики в різних країнах ЄС;

сутність євро регіонів та механізм інституціонального управління транскордонним співробітництвом;

теоретичні аспекти створення інноваційних кластерів знань в транскордонних регіонах;

сутність та особливості Європейської політики сусідства.

**вміти:**

визначати принципи та пріоритети регіональної політики інтеграційного розвитку ЄС;

використовувати переваги міжрегіонального співробітництва України та ЄС;

координувати інформаційні та ресурсні потоки на наднаціональному, державному, регіональному та бізнесовому рівнях;

використовувати фінансові механізми регіональної політики ЄС для розвитку спільного підприємництва та транскордонного співробітництва;

визначати пріоритетні об'єкти підтримки і фінансування в рамках розвитку спільних локальних і регіональних ініціатив.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після  
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Формувати та здійснювати обґрунтування напрямів взаємодії з ЄС відповідно до регіональної політики його розвитку, використовувати і механізми підтримки розвитку суб'єктів підприємництва	Визначати принципи та пріоритети регіональної політики інтеграційного розвитку ЄС
	Використовувати переваги міжрегіонального співробітництва України та ЄС
	Координувати інформаційні та ресурсні потоки на наднаціональному, державному, регіональному та бізнесовому рівнях
	Використовувати фінансові механізми регіональної політики ЄС для розвитку спільного підприємництва та транскордонного співробітництва
	Визначати пріоритетні об'єкти підтримки і фінансування в рамках розвитку спільних локальних і регіональних ініціатив
	Ідентифікувати міжнародні європейські норми і правила щодо економічного регулювання регіонів ЄС
	Визначати ключові політичні, регулятивні, економічні і соціальні критерії виокремлення регіонів ЄС
	Обґрунтовувати доцільність та необхідність формування напрямків економічної співпраці з регіонами ЄС, єврорегіонами
	Встановлювати параметри оцінки ефективності економічної регіональної співпраці з регіонами ЄС, єврорегіонами
Оцінювати ефективність зовнішньоекономічної діяльності в умовах транскордонної інтеграції	

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни  
"Регіональна політика інтеграційного розвитку ЄС"  
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
<b>Тема 1. Базові поняття регіональної політики ЄС.</b>					
Визначати принципи та пріоритети регіональної політики інтеграційного розвитку ЄС	Сутність поняття «регіон», його ознаки. Основні вимоги до системи управління регіональною політикою.	Знання сутності і принципів регіональної політики ЄС; характеристик сучасної моделі інтегрованого регіонального розвитку ЄС; принципів та методів координації інститутів управління на регіональному рівні.	Ідентифікувати пріоритети регіональної політики ЄС	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо координаційно-управлінської взаємодії на регіональному рівні	Відповідальність за точну ідентифікацію пріоритетів регіональної політики ЄС
<b>Тема 2. Потреба в спільній регіональній політиці ЄС</b>					
Визначати ключові політичні, регулятивні, економічні і соціальні критерії виокремлення регіонів ЄС	Основні етапи та стадії визначення рівня економічного розвитку регіону. Принципи та параметри класифікації регіонів	Знання технології визначення пріоритетних регіонів і районів; змісту Єдиного європейського акту.	Проводити виокремлення пріоритетних регіонів та районів ЄС. Визначати спеціалізацію регіонів за рахунок використання їхніх переваг. Визначати напрями координування спільних регіональних політик відповідно до Ініціатив Спільноти.	Презентувати результати визначення найбільш пріоритетного регіону та напряму діяльності відповідно до Ініціатив Спільноти.	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення та строки його реалізації

1	2	3	4	5	6
<b>Тема 3. Номенклатура територіальних одиниць системи регіонів ЄС</b>					
Оцінювати міжрегіональні відмінності в рівні економічного розвитку та визначати причини територіальних диспропорцій	Характеристика критеріїв визначення рівнів економічного розвитку територіальних одиниць	Знання методичних основ формування єдиної системи класифікації територіальних одиниць.	Здійснювати вибір критеріїв визначення рівнів NUTS. Визначати причини територіальних диспропорцій. Проводити оцінку міжрегіональних відмінностей в рівні економічного розвитку регіонів.	Презентувати результати диференціації регіонів зі рівнем економічного розвитку	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність проведених оцінок
<b>Тема 4. Фінансові ресурси регіональної політики ЄС</b>					
Визначати пріоритетні об'єкти підтримки й фінансування в рамках розвитку спільних локальних і регіональних ініціатив	Сутність та цілі фінансування регіонів відповідно до регіональної політики ЄС. Чинники, що впливають на вибір фінансового інструментарію регіональної політики	Знання загальної схеми фінансування регіональних проектів ЄС; основних (структурних) фондів та фінансових механізмів регіональної політики	Здійснювати обґрунтування пріоритетних цілей фінансування регіонів. визначати пріоритетні об'єкти фінансування регіональних ініціатив. Координувати процедуру застосування фінансових інструментів Спільноти.	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо співфінансування регіональних операційних програм	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за надійність і точність результатів
<b>Тема 5. Інструменти проведення регіональної політики ЄС</b>					

Координувати інформаційні та ресурсні потоки на наднаціональному, державному, регіональному та бізнесовому рівнях	Визначення поняття "інструмент регіональної політики", «фінансова установа», «координація регіональної політики»	Знання сутності та спрямованості Ініціатив Спільноти; видів фінансових установ та фондів фінансування регіональних цілей; засобів координації регіональної політики ЄС; сутності конкурентної політики; специфіки регіональних податків	Визначати спрямованість регіональної взаємодії відповідно до Ініціатив Спільноти. Обирати інструментарій фінансування регіональних цілей. Координувати інформаційні та ресурсні потоки при здійсненні регіональної взаємодії	Презентувати плани-пропозиції щодо розвитку регіональної взаємодії країн-членів ЄС	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо координації інформаційних та ресурсних потоків при реалізації планів розвитку регіональної взаємодії
---	--	---	--	--	--

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
<b>Тема 6. Регіональна політика розвинутих країн ЄС</b>					
Ідентифікувати міжнародні європейські норми і правила щодо економічного регулювання регіонів ЄС	Поняття «федерація», «федеральна земля». Регіональні урядові відомства.	Знання специфіки проведення регіональної політики в Німеччині, Великобританії та Франції. Інституційне регулювання розвитку територій. Правові основи економічного регулювання розвитку регіонів ЄС	Визначати та ідентифікувати міжнародні європейські норми та правила з регулювання економічного розвитку окремих регіонів ЄС.	Здатність до групової взаємодії в процесі розробки та реалізації планів регіонального розвитку	Приймати рішення в процесі взаємодії та відповідати за точність і коректність результатів
<b>Тема 7. Особливості проведення регіональної політики в Польщі та Греції</b>					
Обґрунтовувати доцільність та необхідність формування напрямків економічної співпраці з регіонами ЄС, євро регіонами	Сутність регіональної політики та регіональних програм реструктуризації	Знання методичних основ розробки та правил реалізації регіональних програм реструктуризації. Специфіка внутрішньо- та міжрегіональної взаємодії регіонів ЄС	Обґрунтовувати та формувати напрями економічної міжрегіональної співпраці в ЄС та між євро регіонами Спільноти	Презентувати результати економічної співпраці євро регіонів	Приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки програм економічної співпраці євро регіонів
<b>Тема 8. Транскордонне співробітництво країн у рамках утворення євро регіонів</b>					
Встановлювати параметри оцінки ефективності співпраці з євро регіонами та оцінювати ефективність зовнішньоекономічної діяльності в умовах транскордонної інтеграції	Визначення поняття "євро регіон", "транскордонне співробітництво", «прикордонна асоціація». Концепція транскордонного співробітництва у сфері	Знання організаційно-правової структури євро регіональних об'єднань; механізма управління євро регіональними прикордонними асоціаціями; типологізації транскордонних утворень	Визначати параметри оцінки ефективності співпраці з євро регіонами. Оцінювати ефективність ЗЕД при реалізації програм транскордонного співробітництва, Програм сусідства, Програм прикордонного співробітництва в рамках	Презентувати результати ЗЕД в умовах транскордонної інтеграції	Приймати рішення в процесі здійснення ЗЕД та відповідати за точність і коректність результатів



	регіонального розвитку.		Європейського інструменту сусідства та партнерства		
--	-------------------------	--	--	--	--

1	2	3	4	5	6
<b>Тема 9. Розвиток транскордонного співробітництва</b>					
Використовувати фінансові механізми регіональної політики ЄС для розвитку спільного підприємництва та транскордонного співробітництва	Сутність понять «кластер», «модель», «економіка знань». Принципові положення створення інноваційних кластерів знань	Розуміння транскордонного інноваційного підприємництва та співробітництва; методологія вимірювання економіки знань; знання типів євро регіонів в Україні та проблем їхнього функціонування	Визначати фінансовий інструментарій в межах регіональної політики ЄС для здійснення транскордонного інноваційного підприємництва, реалізації транскордонних кластерних ініціатив	Презентувати результати функціонування транскордонних інноваційних кластерів знань	Відповідальність за точність і коректність результатів
<b>Тема 10. Європейська політика сусідства та східне партнерство</b>					
Використовувати переваги міжрегіонального співробітництва України та ЄС	Сутність та принципи Європейської політики сусідства (ЄПС), «Східного партнерства»	Знання мети та концепції ЄПС; механізм ініціативи Східного партнерства; ключові результати Європейської політики сусідства та ініціативи «Східне партнерство».	Визначати напрями взаємодії відповідно до Програми інтеграції та співпраці Східного партнерства. Виокремлювати та використовувати переваги міжрегіонального співробітництва України та ЄС	Презентувати результати розвитку проекту «Східне партнерство»	Відповідальність за точність і коректність результатів

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

## **2. Програма навчальної дисципліни**

### **Змістовний модуль 1. Теоретичні основи регіональної політики Європейського Союзу.**

#### **Тема 1. Базові поняття регіональної політики ЄС.**

*1.1. Сутність поняття регіон, основні цілі і принципи регіональної політики ЄС.*

Поняття «регіон» та його ознаки. Сутність регіональної політики ЄС. Основні цілі та принципи формування та реалізації регіональної політики. Чинники, що впливають на вибір цілей та тип регіональної політики.

*1.2. Формування та розвиток регіональної політики ЄС.*

Сучасна модель ЄС для інтегрованого регіонального розвитку. Реформування процесу розробки і реалізації стратегії для регіонів. Співпраця країн-учасників на всіх рівнях. Балансування між розвитком міст і сільських територій, що охоплює всі регіони незалежно від географічного розташування.

*1.3. Інституційне управління регіональної політики ЄС.*

Потреба в сильних інститутах. Координація інститутів на регіональному рівні. Європейська політика наближення. Система вертикального управління. Система горизонтального управління.

#### **Тема 2. Потреба в спільній регіональній політиці ЄС**

*2.1. Пріоритетні регіони*

Рівень розвитку та життєві стандарти різних регіонів ЄС. Визначення пріоритетних регіонів і районів. Регіони, які відстають у розвитку, та райони, які потерпають від структурних труднощів. Спільна система класифікації регіонів.

*2.2. Економічне й соціальне гуртування Союзу*

Єдиний європейський акт. Економічне й соціальне гуртування. Спеціалізація регіонів за рахунок використання своїх переваг. Створення Фонду гуртування.

*2.3. Координування національних регіональних політик*

Координування національних регіональних політик. Координування спільних політик. Ініціативи Спільноти.

### **Тема 3. Номенклатура територіальних одиниць системи регіонів ЄС**

#### *3.1. Принципи класифікації регіонів ЄС відповідно до NUTS.*

Nomenclature of Units for Territorial Statistics - номенклатура територіальних одиниць для статистики (NUTS) – єдина система класифікації. Критерії визначення рівнів NUTS для територіальних одиниць.

#### *3.2. Диференціація регіонів за рівнем економічного розвитку.*

Міжрегіональні відмінності в рівні економічного розвитку. Причини територіальних диспропорцій. Диференціація суспільно-економічних показників розвитку регіонів. Співвідношення між національними та середніми показниками для співтовариства.

### **Тема 4. Фінансові ресурси регіональної політики ЄС.**

#### *4.1. Суб'єкти та цілі фінансування регіонів в рамках регіональної політики ЄС.*

Пріоритетні цілі фінансування регіонів. Загальна схема фінансування регіональних проектів ЄС. Цілі регіональної політики відповідно до Програмного періоду. Проблемні питання подолання диспропорційного розвитку в політиці єднання ЄС.

#### *4.2. Основні фонди регіональної політики ЄС.*

"Структурні фонди". Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР). Європейський соціальний фонд (ЄСФ). Європейський фонд керівництва та гарантій для сільського господарства (ЄФКГСГ). Фінансові інструменти для керівництва в сфері рибальства (ФЦСР). Пріоритетні цілі діяльності Фондів.

#### *4.3. Фінансові механізми регіональної політики (структурні фонди)*

Форми фінансової діяльності фондів. Співфінансування регіональних операційних програм. Системи регіональної допомоги та проекти з інфраструктури й інвестицій у виробництво. Надання глобальних субсидій для допомоги місцевим ініціативам розвитку та для підтримки надання технічної допомоги та заходів оцінювання. Координування фінансових інструментів Спільноти.

### **Тема 5. Інструменти проведення регіональної політики ЄС**

#### *5.1. Ініціативи Спільноти*

Сутність та спрямованість Ініціатив Спільноти. ІНТЕРРЕГ. УРБАН. ЛІДЕР. ІКВАЛ.

#### *5.2. Фінансові установи та фонди фінансування регіональних*

цілей

Європейський інвестиційний банк. Європейський соціальний фонд. Європейський комітет вугілля і сталі. Європейський сільськогосподарський фонд управління і гарантій.

### *5.3. Засоби координації регіональної політики ЄС*

Конкурентна політика. Регіональні податки. Плани-пропозиції щодо регіонального розвитку країн-членів Європейського Союзу. Субсидії та кредити для населення і підприємців.

## **Змістовний модуль 2. Особливості проведення регіональної політики в різних країнах - членах ЄС.**

### **Тема 6. Регіональна політика розвинутих країн ЄС.**

#### *6.1. Специфіка проведення регіональної політики в Німеччині.*

Конституційні засади регіональної політики у ФРН. "Загальні завдання Федерації та земель" Основного Закону (Конституції)". Національна рада з питань промислового і технічного розвитку. Спецслужба моніторингу регіонального розвитку регіонів країн - учасниць ЄС.

#### *6.2. Особливі традиції національної регіональної політики Великобританії.*

Регіональні урядові відомства. Особливості реалізації регіональної політики в Шотландії та Уельсі.

#### *6.3. Особливості проведення регіональної політики у Франції.*

Основні цілі регіональної політики Франції. Основний Закон у сфері регіонального розвитку. Делегація з облаштування території та регіонального розвитку. Міжвідомчий комітет з облаштування і розвитку територій. Національний комітет з облаштування території. Міжвідомчий комітет з розміщення видів економічної діяльності. Фонд облаштування та розвитку території.

### **Тема 7. Особливості проведення регіональної політики в Польщі та Греції.**

#### *7.1. Специфіка проведення регіональної політики в Польщі.*

Стадії формування регіональної політики Польщі. Довготермінова Концепція національного просторового розвитку. Правила реалізації регіональних програм реструктуризації.

#### *7.2. Регіональна політика Греції.*

Централізований підхід до вирішення питань регіональної політики.  
Міністерство національної економіки.

## **Тема 8. Транскордонне співробітництво країн у рамках утворення єврорегіонів.**

### *8.1. Сутність єврорегіонів та історія їх виникнення.*

Сутність «єврорегіону». Передумови його формування. Організаційно-правова структура єврорегіональних об'єднань. Механізм управління єврорегіональними прикордонними асоціаціями.

### *8.2. Інституціональне управління транскордонним співробітництвом країн у рамках єврорегіонів.*

Форми розвитку транскордонного співробітництва. Рівні інституціонального управління транскордонним співробітництвом. Управління та координація політики транскордонного співробітництва на національному та регіональному рівнях.

### *8.3. Єврорегіони та регіональна політика ЄС.*

Концепція транскордонного співробітництва у сфері регіонального розвитку. Типологізація транскордонних утворень. Програми сусідства. Міжнародні організації та асоціації. Міжрегіональна співпраця. Програми прикордонного співробітництва в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства.

## **Тема 9. Розвиток транскордонного співробітництва**

### *9.1. Кластерна модель розвитку транскордонного інноваційного підприємництва та співробітництва*

Перспективи розвитку регіонів нової розширеної Європи. Роль транснаціональних інноваційних кластерів, що продукують знання та проблеми їх створення.

### *9.2. Створення інноваційних кластерів знань в транскордонних регіонах*

Економіка знань. Значення “регіонів знань”. Передумови створення регіонів знань. Галузі, що базуються на знаннях та розвивають транскордонне інноваційне підприємництво. Методологія вимірювання економіки знань. Транскордонний кластер знань як модель розвитку інноваційного підприємництва.

### *9.3. Участь України у функціонуванні єврорегіонів.*

Мета створення єврорегіонів в Україні. Типи єврорегіонів в Україні ті результативність їхнього функціонування. Проблеми функціонування єврорегіонів на території України. Основні сфери співробітництва між країнами – учасницями євро регіонів.

## **Тема 10. ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА ТА СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО**

### *10.1. Сутність та особливості Європейської політики сусідства*

Сутність та принципи Європейської політики сусідства. Основна мета Європейської політики сусідства. Концепція ЄПС. Основні напрями отримання країнами-сусідами переваг. Тенденції розвитку Європейської політики сусідства.

### *10.2. «Східне партнерство» як новий напрям розвитку Європейської політики сусідства*

Сутність та передумови виникнення ініціативи Східного партнерства. Принципи «Східного партнерства». Механізм ініціативи Східного партнерства. Програма інтеграції та співпраці Східного партнерства.

### *10.3. Основні результати та перспективні напрями розвитку Європейської політики сусідства та Східного партнерства.*

Ключові результати Європейської політики сусідства та ініціативи «Східне партнерство». Недоліки та проблемні аспекти «Східного партнерства». Пріоритети та перспективи розвитку проекту «Східне партнерство».

## **3. Теми та плани семінарських занять**

**Семінарське заняття** – форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

### Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
<b>Змістовий модуль 1.</b> <b>Теоретичні основи регіональної політики Європейського Союзу.</b>	
<i>Тема 1. Базові поняття регіональної політики ЄС</i>	<i>Тема семінарського заняття "Сутність, поняття і зміст регіональної політики ЄС":</i> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Основні цілі та принципи формування та реалізації регіональної політики.</li> <li>2. Чинники, що впливають на вибір цілей та тип регіональної політики.</li> <li>3. Сучасна модель ЄС для інтегрованого регіонального розвитку.</li> <li>4. Інституційне управління регіональної політики ЄС.</li> <li>5. Координація інститутів на регіональному рівні.</li> </ol>
<b>Змістовий модуль 2.</b> <b>Особливості проведення регіональної політики в різних країнах - членах ЄС.</b>	
<i>Тема 10. Європейська політика сусідства та східне партнерство</i>	<i>Тема семінарського заняття "Європейська політика сусідства – додаткові можливості для євроінтеграції України":</i> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Розвиток і виокремлення Європейської політики сусідства на Сході</li> <li>2. "Східне партнерство" як новий інструмент посилення інтеграційних процесів.</li> <li>3. Ресурсна база імплементації ініціативи "Східного партнерства".</li> <li>4. Політико-правові рамки ініціативи "Східного партнерства" для євроінтеграції та проведення реформ в Україні..</li> <li>5. Програма розвитку регіонів у рамках "Східного партнерства"</li> </ol>

## 4. Теми практичних занять

**Практичне заняття** – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного



застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**Перелік тем практичних занять**

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
1	2
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні основи регіональної політики Європейського Союзу.	<i>Завдання 1.</i> Координування національних регіональних політик в межах спільної регіональної політики ЄС
	<i>Завдання 2.</i> Європейський досвід запровадження номенклатури територіальних одиниць для статистики (NUTS) та перспективи для України.
	<i>Завдання 3.</i> Фінансові ресурси регіональної політики ЄС: порядок формування та механізми застосування
	<i>Завдання 4.</i> Інструменти управління та координації регіональної політики ЄС
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Теоретичні основи регіональної політики Європейського Союзу"
<i>Змістовий модуль 2.</i> Особливості проведення регіональної політики в різних країнах членах ЄС.	<i>Завдання 5.</i> Особливості проведення регіональної політики у розвинутих країнах ЄС
	<i>Завдання 6.</i> Специфіка проведення регіональної політики в Польщі та Греції – спільності та відмінності
	<i>Завдання 7.</i> Транскордонне співробітництво регіонів ЄС та України: теоретико-практичні аспекти розвитку
	<i>Завдання 8.</i> Розробка кластерної моделі розвитку транскордонного інноваційного підприємництва та співробітництва
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 2 "Особливості проведення регіональної політики в різних країнах -

	членах ЄС"
--	------------

## 5. Самостійна робота

**Самостійна робота студента (СРС)** – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

### Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
<b>Змістовий модуль 1.</b>		
<b>Теоретичні основи регіональної політики Європейського Союзу</b>		
<i>Тема 1.</i> Базові поняття регіональної політики ЄС.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми " <i>Сутність, поняття и зміст регіональної політики ЄС</i> "	Презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Потреба в спільній регіональній політиці ЄС	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Визначення пріоритетних регіонів ЄС на основі оцінки їх рівня розвитку та життєвих стандартів"	Захист індивідуального завдання
<i>Тема 3.</i> Номенклатура територіальних одиниць системи регіонів ЄС	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання <i>індивідуальних завдань</i> "Критерії визначення рівнів NUTS для територіальних одиниць", "Диференціація суспільно-економічних показників розвитку регіонів"	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2. Захист індивідуального завдання

<i>Тема</i> Фінансові ресурси регіональної політики ЄС	4. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання <i>індивідуального завдання</i> "Проблемні питання подолання диспропорційного розвитку в політиці єднання ЄС"	Захист індивідуальн ого завдання
--	---	--

Закінчення табл. 6.1

1	2	3
<i>Тема</i> Інструменти проведення регіональної політики ЄС	5. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Розробка пропозицій щодо регіонального розвитку країн-членів ЄС"	Захист індивідуальн ого завдання
<b>Змістовий модуль 2.</b>		
<b>Особливості проведення регіональної політики в різних країнах - членах ЄС</b>		
<i>Тема</i> Регіональна політика розвинутих країн ЄС	6. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Особливості проведення регіональної політики в Італії "	Захист індивідуальн ого завдання
<i>Тема</i> Особливості проведення регіональної політики в Польщі та Греції	7. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. <i>Есе</i> на тему "Проблематика координації регіональної політики на національному та регіональному рівнях в Греції"	Перевірка есе
<i>Тема</i> Транскордонне співробітництво країн у рамках утворення єврорегіонів	8. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; написання есе на тему "Програми прикордонного співробітництва в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства"	Перевірка есе
<i>Тема</i> Розвиток транскордонног о співробітництва	9. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу:</i> 1. Мета та типи єврорегіонів в Україні, результативність їхнього функціонування. 2. Проблеми функціонування єврорегіонів на	Експрес- опитування

	території України. 3. Основні сфери співробітництва між країнами – учасницями євро регіонів.	
<i>Тема</i> 10. Європейська політика сусідства та східне партнерство	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Європейська політика сусідства – додаткові можливості для <i>євроінтеграції України</i> "	Презентація результатів

## 7. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 7.1 і 7.2).

Таблиця 7.1

### Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема</i> 1. Базові поняття регіональної політики ЄС.	Лекція проблемного характеру з питання "Принципи європейської регіональної політики", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема</i> 2. Потреба в спільній регіональній політиці ЄС	Міні-лекція з питання "Економічне й соціальне гуртування Союзу", банки візуального супроводу
<i>Тема</i> 3. Номенклатура територіальних одиниць системи регіонів ЄС	Лекція проблемного характеру з питання "Принципи класифікації регіонів ЄС відповідно до NUTS", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема</i> 4. Фінансові ресурси	Міні-лекція з питання " Фінансові механізми

регіональної політики ЄС	регіональної політики та структурні фонди", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Інструменти проведення регіональної політики ЄС	Лекція проблемного характеру з питання "Конкурентна політика як інструмент регіонального розвитку ЄС", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Регіональна політика розвинутих країн ЄС	Лекція проблемного характеру з питання "Особливі традиції національних регіональних політик"

Закінчення табл. 7.1

1	2
<i>Тема 7.</i> Особливості проведення регіональної політики в Польщі та Греції	Міні-лекція з питання "Специфіка підтримки регіонального розвитку в країнах з великим дефіцитом бюджету", банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Транскордонне співробітництво країн у рамках утворення євро регіонів	Міні-лекція з питання "Євро регіони та регіональна політика ЄС", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Розвиток транскордонного співробітництва	Лекція проблемного характеру з питання "Участь України у транскордонному співробітництві ЄС", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Європейська політика сусідства та східне партнерство	Лекція проблемного характеру з питання "Основні результати та перспективні напрями розвитку Європейської політики сусідства та Східного партнерства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

Таблиця 7.2

**Використання методик активізації процесу навчання  
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Базові поняття	<i>Семінарське заняття.</i> Тема:	Семінари-дискусії,

регіональної політики ЄС.	"Сутність, поняття и зміст регіональної політики ЄС "	презентації
<i>Тема 3.</i> Номенклатура територіальних одиниць системи регіонів ЄС	<i>Завдання 3.</i> Європейський досвід запровадження номенклатури територіальних одиниць для статистики (NUTS) та перспективи для України	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 5.</i> Інструменти проведення регіональної політики ЄС	<i>Завдання 4.</i> Інструменти управління та координації регіональної політики ЄС	Семінари-дискусії, презентації

#### Закінчення табл. 7.2

<i>Тема 9.</i> Розвиток транскордонного співробітництва	<i>Завдання 9.</i> Транскордонне співробітництво регіонів ЄС та України: теоретико-практичні аспекти розвитку	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 10.</i> Європейська політика сусідства та східне партнерство	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Європейська політика сусідства – додаткові можливості для євроінтеграції України"	Семінари-дискусії, презентації

## 8. Рекомендована література

### 8.1. Основна

1. Шеремет, Т. Г. Регіональна політика Європейського Союзу [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. всіх спец. всіх форм навчання / Т. Г. Шеремет ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Каф. міжнар. економіки . — Донецьк : ДонНУЕТ, 2013 . — 169 с.

2. Білозубенко, В. С. Європейська інтеграція [ Текст ] : навч.-метод. посіб. для студ. напряму підготов. 6.030503 "Міжнар. економіка" всіх форм навчання / В. С. Білозубенко, І. А. Іваненко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Каф. міжнар. економіки . — Донецьк : ДонНУЕТ, 2013 . — 67 с.

3. Довідник з європейської інтеграції [ Текст ] / [під ред. О. Б. Чернеги] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Каф. міжнар. економіки . — Л.: Магнолія 2006, 2012 . — 382 с.

4. Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями (ETS No106). — Мадрид, 21 травня 1980 р. European Outline Convention on transfrontier cooperation between territorial communities or authorities from Madrid, 21.05.1980.

5. Котилко В. Региональная экономическая политика: Учеб. пособие. — М.: РДЛ, 2001. — 272 с.